

11. Мостенська Т.Л. Ринок продовольчих товарів України: перспективи розвитку / Т.Л. Мостенська // Наук. пр. Нац. ун-ту харч. технологій. – 2008. – № 26. – С. 86-89.
12. Офіційна веб-сторінка Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
13. Офіційна веб-сторінка Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>.
14. Пасхавер Б.Й. Виклики і шляхи агропродовольчого розвитку : наук. вид. / Б.Й. Пасхавер, О.В. Шубравська, Л.В. Молдаван, Д.Ф. Крисанов, С.Л. Ганначенко, Л.І. Дідківська; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. – К., 2009. – 432 с.
15. Прадун В.П. Сталій розвиток регіональних агропромислових комплексів : Моногр. / В.П. Прадун; НАН України. Об'єдн. ін-т економіки. – К. : ОІЕ НАН України, 2005. – 254 с.
16. Россоха В.В. Виробничий потенціал аграрних підприємств: методологія, методика, державне регулювання розвитку : автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04, 08.00.03 / В.В. Россоха; Нац. наук. центр "Ін-т аграр. економіки". – К., 2011. – 38 с.
17. Сичевський М.П. Організаційно-економічний механізм розвитку харчової промисловості України (теорія, методологія, практика) : Автореф. дис... д-ра екон. наук / М.П. Сичевський; НАН України. Рада по вивч. продукт. сил України. – К., 2005. – 34 с.
18. Сичевський М.П. Удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку харчової промисловості України : Моногр. / М.П. Сичевський; НАН України. Рада по вивченню продукт. сил України. – К. : Наук. світ, 2004. – 374 с.
19. Трегобчук В.М. Актуальні проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку національного агропромислового комплексу / В.М. Трегобчук // Наука та інновації. – 2006. – № 5. – С. 94-104.
20. Трегобчук В.М. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні і практичні аспекти) / В.М. Трегобчук, А.Е. Юзефович, Д.Ф. Крисанов, О.Л. Попова, В.П. Прадун; Ін-т економіки НАН України. – К., 2003. – 260 с.
21. Трегобчук В.М. Забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки України на внутрішньому і зовнішньому ринках : наук. доп. / В.М. Трегобчук, Б.Й. Пасхавер, О.М. Бородіна, С.П. Ганначенко, Л.І. Дідковська; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. – К., 2007. – 259 с.
22. Юхновський І.Р. Харчова промисловість України: стан та перспективи / І.Р. Юхновський, В.В. Баліцька, В.М. Бондаренко, А.С. Головіна, Л.І. Зінченко, Г.М. Коренькова, Т.С. Корж, Ю.Ф. Мельник, О.О. Москвін, О.О. Сіренко; Міжвід. аналіт.-консуьлт. рада з питань розв. продукт. сил і вироб. відносин. – К. : ФАДА, ЛТД, 2001. – 339 с.

УДК 005.934:338.439.02

НЕМЧЕНКО В.В., д-р екон. наук, професор

Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса

НЕМЧЕНКО Г.В., студентка

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА: МАКРО- ТА МІКРОЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТИ

Продовольчу безпеку необхідно вивчати не тільки на рівні макроекономіки, але і на рівні окремих громадян. Для споживання безпечних для здоров'я харчових продуктів необхідно розробити економіко-фінансовий механізм, що буде стримувати вимирання населення.

Ключові слова: продовольча безпека, фінансово-економічний механізм виробництва харчових продуктів

It's necessary to explore the food safety not only at the macroeconomic level but at the level of individual citizens. We should work out a developed financial and economic mechanism of food production for using safe for healthy food. Also it will retain the extinction of the population.

Keywords: food safety, financial and economic mechanism of food production

Вступ. Загострення продовольчої проблеми у світі сьогодні стосується майже усіх країн. На думку В.І. Власова, це зумовлено:

- по-перше, високими темпами зростання населення в бідних регіонах світу;

- по-друге, відставанням розвитку нових технологій вирощування сільськогосподарських культур

та утримання худоби в бідних країнах порівняно з розвинутими;

- по-третє, зростає вплив людського фактора на землю, що призводить не тільки до введення в сільськогосподарське виробництво нових площ землі за рахунок, перш за все, знищення лісів, але й збільшення негативного впливу людини на родючість

грунтів і, навпаки, сприяє виведенню значних земельних площ із сфери сільськогосподарського використання внаслідок виснаження під впливом перенасичення територій домашніми тваринами, вимог розвитку промисловості міст тощо;

- по-четверте, неписьменність сільського населення в бідних країнах, яке внаслідок цього не може використовувати високопродуктивні і відповідні конкретним агрокліматичним умовам цих країн технології [1, с. 9].

На відміну від інших регіонів світу, в Україні продовольча проблема залишається достатньо гострою, незважаючи на те, що населення держави за роки незалежності скоротилось майже на 7 млн. В нашій державі існує невідповідність одного з найкращих у Європі природно-ресурсного та людського потенціалу темпам росту реального валового внутрішнього продукту.

У науковій доповіді акад. І.І. Лукінова та П.Т. Саблука „Про стратегію трансформації АПК і забезпечення продовольчої безпеки України” ще у 2000 році сказано: „...нині продовольча безпека України як з позиції ролі вітчизняної агросфери у формуванні структури споживання продуктів харчування, так і стосовно загальної величини забезпеченості основними з них внаслідок низької платоспроможності населення знизилась до критично небезпечного рівня. Причому поки що має місце стала тенденція до подальшого погіршення ситуації” [3, с. 10]. Слід відзначити, що ситуація за останні роки майже не змінилась. Рівень споживання основних продуктів харчування на душу населення залишається значно нижчим від науково-обґрунтованих норм. Так, по м'ясу він у 2010 р. становив 61%, молока – 54%, плодам, ягодам і винограду – 57% [4, с. 4].

Загострення продовольчої проблеми в Україні пов'язано з низькою прибутковістю більшості товаровиробників, що призвело до значного погіршення матеріально-технічного забезпечення, недотримання технологій виробництва сільськогосподарської продукції. На протязі майже усіх років незалежності здійснювалися хаотичні, непослідовні реформи, в результаті матеріально-технічна база АПК була зруйнована, товаровиробники не відчують стимулів у збільшенні харчової продукції, а населення, яке знаходиться за межею бідності, не в змозі її купувати.

Постановка завдання. Основне завдання дослідження: розглянути проблему продовольчої безпеки та зробити пропозиції по формуванню фінансово-економічного механізму виробництва високоякісних, безпечних та корисних для здоров'я людини харчових продуктів.

Результати. Продовольчу безпеку розрізняють на рівні макроекономіки, регіону, галузі та мікроекономіки – підприємства, сім'ї, особистості. Усі ці рівні взаємопов'язані. У той же час, якщо на рівні макроекономіки, регіону, галузі продовольча безпека досить добре вивчена, то на рівні мікроекономіки залишається майже не дослідженою і недооціненою. За підрахунками Гері Беккера, у домашньому господарстві утворюються майже 30% національного доходу [5]. При цьому, споживання харчових продуктів

залишається важливим напрямком витрат домашніх господарств.

Споживання харчових продуктів повинно здійснюватись не тільки згідно з фізіологічними, медичними нормативами, але й згідно з індивідуальними особливостями людини, обмеженими можливостями навколишнього середовища. На основі цього повинна будуватись сучасна структура виробництва харчових продуктів на рівні макроекономіки. Досягнення цієї мети залишається недосяжною не тільки для нашої держави, але й для розвинутих. Ожиріння – головна причина діабету та серцево-судинних захворювань, вимагає витрат як від держави, так і бізнесу, і є гальмом економічного росту.

За прогнозами експертів, які виступали на Всесвітньому Економічному Форумі у Давосі, у лютому 2013 р., у найближчі 20 років із-за неінфекційних захворювань, проблем з психічним здоров'ям у світі може бути втрачено 47 трлн. дол. Причому ожиріння винне у 44% випадків діабету і 23% захворювання серця. Аналогічна картина спостерігається і в Україні, де серцево-судинні захворювання, зловикористання, цукровий діабет становлять основну причину смертності населення. Незважаючи на це, виробники харчових продуктів продовжують випускати продукцію з підвищеним змістом цукру, жирів, що небезпечно для здоров'я людини, а постачальники ліків отримують надприбутки. Таке становище пов'язане з тим, що інтереси виробників не співпадають з інтересами суспільства. Отримання надприбутків такими підприємствами зовсім не сприяє реальному зростанню добробуту та здоров'я населення. Так, професор З.С. Варналіш пише: „... національні економічні інтереси слід розглядати, з одного боку, як поверхневі вияви дії об'єктивних економічних законів у економічному житті, з іншого – як об'єктивну потребу усунення (пом'якшення) загроз економічній безпеці” [2, с. 95]. Ось чому у багатьох західних країнах при підтримці держави почалися заходи по зменшенню цукру, калорій, жирів у харчових продуктах. До компаній, які недотримуються цих заходів, застосовують податки, штрафи.

Жаль, але в Україні велика кількість показників безпеки харчових продуктів не нормується і не контролюється. Майже відсутнє обладнання для контролю за харчовими продуктами. До експортованих з нашої країни харчових продуктів застосовують більш жорсткі вимоги, але до нас імпортується продовольча продукція низької якості. Споживанню низькоякісних харчових продуктів сприяє не тільки низька платоспроможність, але і недостатньо високий культурний рівень. Так, тільки за перше півріччя 2012 року населення України витратило на алкоголь 12 млрд. грн., на сигарети 12,4 млрд. грн., а на хліб – тільки 1,8 млрд. грн., що у 6-7 разів менше. За 2012 рік виробництво масла та тваринних жирів зросло в Україні на 14%, а споживання на 11%. Це дозволяє спрогнозувати, що кількість серцево-судинних захворювань буде зростати.

Все це вимагає реформування не тільки харчової промисловості, але й всього АПК країни. Реформи повинні забезпечити:

- здоров'я споживачів харчових продуктів, виховання у них пріоритетів згідно з медичними нормами;

- збалансоване харчування населення різних вікових груп;

- високий рівень конкурентоспроможності продовольчих товарів.

Значне місце у реформуванні харчової промисловості відводиться державі, яка повинна „створити” фінансово-економічний механізм. Він буде зацікавлювати виробників виробляти, а населення споживати екологічно чисті, безпечні та корисні харчові продукти і знижувати випуск неякісного продовольства. Причому, фінансова складова економічної та продовольчої безпеки є вирішальною. Виробники будуть „бачити” додаткові прибутки від якісної інноваційної харчової продукції, а споживачі її „відчувати” зменшення захворюваності, доступність для усіх верств населення. Це, у свою чергу, передбачає необхідність отримання від держави субсидій, пільг, кредитів. У зв'язку з економічною кризою, держава поки що нездатна надавати фінансово-економічну допомогу підприємствам. Практично єдиним джерелом фінансування інвестиційно-інноваційних процесів підприємств у харчовій промисловості є власні кошти виробників, питома вага яких стрімко зростає з 70% у 2005 році і більше 90% у 2011 р. [6, с. 1].

Створення фінансово-економічного механізму виробництва високоякісних, екологічних харчових продуктів потребує тривалого часу. Прийнятий у США у 1906 році Закон про чисті харчові продукти і ліки є прикладом того, як уряд коригує функціонування ринкової системи. Він забороняв продаж підроблених харчових продуктів, змушував виробників указувати на етикетках інгредієнти. Аналогічні закони були прийняті і у інших західних країнах, що не спасло їх вже сьогодні у XXI столітті від фальсифікації харчових продуктів (наприклад, підміна яловичини на конину та ін.). Тому формування такого економічного механізму має значення для майже усіх країн світу і повинно носити глобальний характер. У його створенні повинні приймати участь не тільки економісти та фінансисти, але й юристи, лікарі, технологи та інші фахівці.

Висновки. Відсутність реальних змін у АПК країни у виробництві високоякісних продуктів харчування і споживання їжі з високим змістом цукру, жирів та інших шкідливих речовин буде сприяти зростанню серцево-судинних захворювань та високої смертності населення. Щоб змінити цю негативну тенденцію у суспільстві необхідно здійснювати заходи по формуванню фінансово-економічного механізму виробництва високоякісних, безпечних та корисних для здоров'я людини харчових продуктів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Власов В.І. Глобальна продовольча проблема : Монографія. / В.І. Власов. Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, Інститут аграрної економіки УААН. – К. : 2001. – 506 с.
2. Економічна безпека : навч. посіб. / за ред. З.С. Варналія. – К. : Знання, 2009. – 647 с.
3. Про стратегію трансформації АПК і забезпечення продовольчої безпеки України / Наукова доповідь за редакцією академіка НАНУ і УААН І.І. Лукінова та академіка УААН П.Т. Саблука - К. : 2000. – 60 с.
4. Стратегія розвитку сільського господарства України на період до 2020 року. Проект. – К. : 2012. – 19 с.
5. Соколова Л. Хозяйка дома. / Л. Соколова // Зеркало недели, 15 февраля 2013 г.
6. Ступак С.М. Трансформація інвестиційно-інноваційних процесів на підприємствах хлібопекарської галузі / С.М. Ступак. Автореферат дис. на здобуття наукового ступеня к.е.н. – Одеса, 2013. – 19 с.

УДК 338.1:658.531

ПОТЬОМКІН Л.М., д-р екон. наук, доцент

ДЗО «Одеський інститут післядипломної освіти Національного університету харчових технологій», м. Одеса

НАУКОВІ І ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

У науковій статті розглянути основні наукові і практичні підходи до підвищення ефективності функціонування харчових підприємств. Висвітлено, що розвиток сучасних систем мотивації персоналу має бути направлений на посилення зацікавленості працівника в підвищенні ефективності промислового виробництва.

Ключові слова: підвищення ефективності, матеріальна мотивація, харчові підприємства, наукові і практичні підходи, проблемні концепції, грошовий підхід

In the scientific floor to consider the basic scientific and practical approaches to improve the effectiveness of functioning of the food enterprises. It is show, that the development modern systems of personnel motivation should be directed at strengthening the interest of the worker in improving the efficiency of industrial production.

Keywords: the improvement of efficiency, material motivation, food enterprises, scientific and practical approaches, the problem of the concept, the monetary approach